

פרופ' אברמסון, עליו בישיבות ליטא בילדותו, וחוקר תלמודי מפורסם בבגרותו, נחשב לגדול המומחים בחקר תורת הגאונים ותקופתם בדור הקודם, עם שעסק גם בתחומים רבים נוספים - לשון עברית וערבית-יהודית, ספרות הראשונים, גניזה, פיוט, נוסחאות התלמוד, הספר העברי ועוד. הוא כתב ספרים רבים ואינסוף מאמרים ותגובות, וגם העמיד תלמידים הרבה. הוא נפטר באופן פתאומי לפני כמעט שלושה עשורים כשהוא בראשית גבורותיו ובשיא פעילותו המגוונת (כולל חברות פעילה בתנועה למען ארץ ישראל השלמה...), כשהוא משאיר עבודות רבות שלו באמצע כתיבתן. אחד מתלמידיו, פרופ' ירחמיאל ברודי, מגדולי חוקרי הגאונים בדורנו, נטל על עצמו לאסוף ולסדר את מאמריו שפורסמו ואלו שנתרו בעזבונו הקשורים לגאונים ולתורתם, כהמשך לשני הספרים בנושא שפרסם אברמסון בחייו - 'במרכזים ובתפוצות בתקופת הגאונים', ו'עניינות בספרות הגאונים', שכבר הפכו לספרי יסוד בתחומם. כעשרים מאמרים גדולים וקטנים נאספו לספר זה, וכמקובל - אלו שכבר נדפסו צולמו כפי שהם, ולכן הם נושאים למעלה את מספר העמוד המקורי בקובץ או כתב-העת שבו הם נדפסו, ולמטה, בתוך סוגריים מרובעים, נרשם בכל עמוד בספר מספר-רץ מתחילתו ועד סופו. בין המאמרים שלא נדפסו נאלץ פרופ' ברודי להכריע איך ומה להדפיס, והוא גם ערך ותיקן והוסיף בשעת הצורך עם כל הזהירות הנדרשת. מדהים לראות את ההיקף הענק של ידיעותיו של הפרופ' אברמסון - במאמר אחד הוא יכול לעבור, הרבה לפני עידן מאגרי המידע, בין גירסאות מכתבי יד של נוסח סוגיא בבבלי לבין פירוש של אחד האחרונים על סוגיא מקבילה בירושלמי עם השוואות לשו"ת של אחד מהראשונים וקטע גניזה שבו מתורת אחד הגאונים, כאשר בסוף הכל מסתדר יחד ומביא למסקנות ברורות והכרחיות ששום רוח שבעולם לא תוכל להזיזם ממקומם. באחד המאמרים הפליא לעשות, בכך שדקדק שלו בנוסח אות אחת [!], הביא למהפכה היסטורית: במשך דורות היה 'ידוע' שהיו סידורים מסודרים ונפוצים לפני סדר רב עמרים גאון וסידור רס"ג הידועים, מפני שנמצא בספר ההלכות של ר"ץ גיאת, מקדמוני הראשונים בספרד, לגבי אחד מפרטי הלכות אמירת ההלל לבילי הסדר, 'וכן ס[']דר רב כהן צדק', שהיה גאון שקדם לרב עמרם, ואם כן יתכן שהוא זה שחיבר את הסידור הראשון בהיסטוריה היהודית, ואולי היו אף סידורים לפניו. הדבר כבר נהפך לעובדה ונכתב בכמה ספרים, ואף קושר להתגברות ההשפעה הקראית בבבל שהביאה לעריכת סידורים וכו' וכו'. אלא שאברמסון מצא שאותה פסקה מופיעה באחת הגירסאות של סידור רב עמרם עצמו, ושם כתוב 'וכן שדר רב כהן צדק'; וכשהוא מביא את הדברים הוא מוסיף: 'והלך לו הסידור!' - כי 'שדר' פירוש שלח תשובה או פסק הלכה בנושא הנ"ל,

אבל שום 'סידור' לא קיים באופק, ונשאר שסידור רב עמרם הוא כנראה הסידור הראשון בהיסטוריה של עם ישראל, הוא ולא אחר, הכל בגלל אות אחת קטנה... אברמסון דן בכמה מקומות ב'סדר תנאים ואמוראים' - חיבור מתקופת הגאונים שלא ברור מי חיברו ומתי, וכתב שהמהדורה המדעית של החיבור הזה, שנערכה והתפרסמה ע"י הרב קלמן כהנא זצ"ל, ת"ח ממקורבי החזו"א ומראשי 'פועלי אגודת ישראל' וחבר מערכת 'המעין' שנים רבות, כחלק ממשימותיו לקבלת תואר דוקטור באוניברסיטת ברלין שבה למד לפני שעלה ארצה בתרצ"ח, היא עדיין המהדורה הטובה ביותר של הספר, אלא שיש לעדכנה בעקבות כל הידע שנוסף לנו בעשרות השנים האחרונות. מפתח מפורט צורך לספר למקורות ומחברים וספרים ועוד, והוא מועיל מאוד וחיוני מאוד כדי להגיע לאוצרות הנמצאים בספר מלוקט כזה, אבל יש בו כמה דברים תמוהים: הרב קלמן כהנא הנ"ל נרשם 'כהן' (כהנא) קלמן, ללא הצדקה - מאז עלייתו ארצה שינה את שמו מִכְהֵן לכהנא; ספר האשכול מהדורת רצ"ב אוירבך נקרא 'מהדורת אוארבך' ולא כמקובל; ספר 'ארחות חיים' נמצא בצדק בין הראשונים - אך מקבילו 'ספר כלבו' נמצא משום-מה בין האחרונים, וכך גם ספר פסקי ריקאנטי; הקבצים השונים של שו"ת מהר"ם מרוטנבורג נמצאים כל אחד במקום אחר לפי שמם - במקום שיצורפו לערך אחד, ורשימת ספרי הקראים נמצאת בין הראשונים לאחרונים במקום בסוף הרשימה בנפרד. אולם אלו זוטות ביחס לספר החשוב הזה. יישר כוחו של פרופ' ברודי, חסד של אמת עשה עם המחבר המת ז"ל וגם עם החיים.